

PAPER DETAILS

TITLE: BİR HİCİV ÖRNEĞİ: TARZI'NIN ZİLLE-NÂMESİ

AUTHORS: ,Bekir ÇINAR

PAGES: 17-31

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/156878>

BİR HİCİV ÖRNEĞİ: TARZİ’NİN ZİLLE-NÂMESİ

Yard. Doç. Dr. Bekir ÇINAR*

ÖZ: Bu çalışmanın amacı, 17. yüzyılda yazılmış ve sahibi tartışmalı olan Zille-nâme adlı edebî eserin hangi şaire ait olduğunu tespit etmek ve eseri transkribe etmektir.

Bu çalışmada devrin önemli biyografik eserleri incelenerek Tarzî hakkında kısa bilgiler verilmiş, çıkan sonuçtan hareketle eserin şairi belirlenmeye çalışılmıştır. Yazma halinde bulunan eser, çeviri yazı işaretleriyle verilmiş ve kısa bir inceleme yapılmıştır. Böylece bazı edebiyat tarihi kitaplarında, eser hakkındaki yanlış kanaat giderilmeye çalışılmış ve eser bilim alemine sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Tarzî, Tıflî, Zille-nâme, hiciv, klasik Türk şiiri

An Example Satire: The Zille-nâme of Tarzî

ABSTRACT: The purpose of this study is to establish the identity of the real poet of a 17 th century literary work of art, titled “Zille-name” and to transcribe it to the present day Turkish, due to the controversy over the authorship of this work of art which concerns two poets.

In this study, by a thorough investigation of significant biographical works of the era, a brief information concerning Tarzi has been supplied; and consequently, an attempt has been made to identify the real poet. Besides this, the literary work of art in manuscript form has been transcribed to the present day Turkish and has been examined. Thus, eliminating any incorrect interpretation that appeared in certain books on history of literature, it has been introduced to the world of science.

Key words: Tarzi, Tıfli, Zille-name, satire, classical Turkish poetry

I. Zille-nâmenin Şairi

Kaynaklarda aşağıda tam metnini verdiğimiz Zille-nâme’nin, hangi Tarzî’ye ait olduğu kesin olarak belirtilmemiştir. Fuad Köprülü, “*hezl-âmiz*

*Niğde Üni. Eğitim Fak. Türkçe Eğitimi Böl., **El-mek:** bcinar67 @gmail.com

(*alay edici*)” mahiyetteki bu Zille-nâme’yi, “*garîp ve tetkike değer*” bulmakta (KÖPRÜLÜ, 1999: 399) ve Eski Zağralı Tarzî Mehmed Çelebi’nin “gûya Tıflî’nin lisânından, acîb ve garîb ibârat ile Vasıyyet-nâme ve Zille-nâme adlı iki manzume yazdığını” (KÖPRÜLÜ, 1988: 234) belirtmektedir¹.

Nâil Tuman, Tarzî maddesinde; Tarzî’nin Zağralı olup H.1070 / M.1659-1660’da vefât ettiğini belirterek “Mucîb ve Safâî’nin Vasıyyet-nâme ünvanlı manzumeyi buna (bu Tarzî’ye) mâl etmeleri ve Safâî’nin vefât tarihini H.1072 göstermesi yanlıştır” demektedir (TUMAN, 2001:587).

Müstakimzâde ise, Tarzî için “*mahlas Muhammed el Gazi bi Rûmî erraha’l Hamdî rihletühü bi kavlihî bi’l Fârisiyyeti fevt şod Tarzî bilâdîdehü 1072 li divâni ve Vasıyyetihi Tıflî*” (Müstakimzâde, yz, 2000:301) diyerek, Tıflî’nin vasıyyeti ve divanında Hamdî’nin Farsça olarak (H.1072/M.1661) tarihini düştüğünü belirterek bu Vasıyyetnâme’yi Tıflî’nin eseri olarak takdim etmekte ise de bu eserin İstanbullu Tarzî’ye ait olduğunu bir başka makalemizde belirtmiştik². Zillenâme adlı eser dil, üslûp ve tarz bakımından bu Vasıyyet-nâme’ye çok benzemekte ve aynı şairin kaleminden çıktığı izlenimini vermektedir.

Agâh Sırrı Levend mizah ve hicivden bahsederken Nefî’nin Sihâm-ı Kaza’sı, Bahâî, Küfrî, Havaî, Tıflî, Tarzî, Tırsî ve Sürûrî’nin divanlarının müstehcen ifadelerle dolu olduğunu, bu şiirlerin en hafifinin bile yüz kızarmadan okunamayacağını belirtmiştir (LEVEND, 1988:151).

Fuad Köprülü’nün, Eski Zağralı Tarzî Mehmed Çelebi’nin gûya Tıflî lisânından, Vasıyyet-nâme ve Zille-nâme adlı iki manzume yazdığını belirttiği bu manzumeler, yanlış anlaşılma mahal bırakmadan yorumlanmalı, yani bu eserlerin Tarzî’ye ait olduğu hükmüne varılmalıdır.

Zille-nâme adlı bu manzumenin başlığı, Nuruosmaniye Kütüphanesi, Nu: 4967 nüshasında **Zille-nâme-i Tarzî** şeklinde verilmiştir. Eserin sonunda şair, Tarzî mahlasını kullanmıştır. Safâî’nin bu eseri Tıflî’ye mal etmesini, devrin Tarzî’den bahseden diğer tezkirecileri ittifakla yanlış bulmaktadırlar. Ancak bu Tarzî, Eski Zağralı Tarzî mi; yoksa İstanbullu Tarzî midir?

Mucîb, tezkiresinin Tarzî-i Dîger başlığında “*Tıflî lisânından meşhur olan Vasıyyet-nâme bunlaruñ nazımıdır*” demektedir. Mucîb, eserinde bu Tarzî’nin, Sultan Murad’ın nişân-ı tîrine (ok nişânına) tarih düştüğünü ve Hamdî’nin Tarzî’nin ölüm tarihi için düştüğü tarihi delil göstermekte, Zağralı Tarzî’den ise farklı başlıkta bahsetmektedir (Mucîb, yz. T.Y. 4965: v.290 b). Mucîb’in bahsettiği bu Tarzî, kanaatimizce İstanbullu Tarzî olmalıdır.

¹ Ayrıca bkz. Mehmed Şeyhî, **Şakâik-i Numaniye ve Zeyilleri Vâkâyi’ül Fudalâ**, Haz.Abdülkadir Özcan, Çağrı Yay., İstanbul 1989, s. 677.

² Bkz.Bekir ÇINAR “*Türk Edebiyatında Vasıyyet-nâmeler ve İki Şair (Tıflî/Tarzî) Arasında Kalan Bir Bir Vasıyyet-nâme*”, **Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi, The journal of turkish cultural Studie**, S.9, İstanbul 2003, s.115-140.

Rıza, Tarzî (Zağralı Mehmed Efendi) başlığında “*eşâr-ı dil-pezîri âşî-kâne ve güftâr-ı bî-nazîri sâdîkâne...dır*” (Rıza, 1312: 65) diyerek onun gönül okşayıcı şiirlerinin âşîkâne ve emsalsiz sözlerinin samimi olduğunu belirtmektedir. Ancak her iki tezkirede de Tarzî'nin aşağıdaki matla beyitli gazeli örnek verildiğinden bir çelişki görülmektedir.³

Bu bezm-i mahabbetde bu dem hem-dem-i ışkız
Bî-gâne kıyâs itme bizi mahrem-i ışkız

Rıza Tezkiresi'nde bir başka Tarzî'den ise “*şuarâ-yı zevî'l-îtibârdan şöhet-şîâr kimesnedir. Eş'ârı hûb güftârı lâ-nazîrdür*” (Rıza, 1312: 66.) şeklinde bahsedilerek, onun itibar sahibi şairlerden şöhet-i belli bir kimse olup, şiirlerinin güzel ve sözünün benzersiz olduğu belirtilmektedir. Yukarıda matla beyti verilen gazel, Mucîb ve Nail Tuman'ın görüşüne göre Zağralı Tarzî'nindir.

İsmail Belîğ ise tezkiresinde Tarzî için; “*Rumeli Kuzâtından Mehmed Efendi. Bin yetmiş iki senesinde hâl-i hayâtı tarz-ı âher oldu. Fevtine Hamdî'nün târihidür*” (Abdulkadiroğlu, 1985: 290) demektedir. Nâil Tuman da diğer bir Tarzî'den, İstanbullu Tarzî şeklinde bahsetmekte, vefâtını H.1072 (M.1662) olarak göstermekte ve ölüm tarihine Hamdî'nin düştüğü tarihi delil göstermektedir (TUMAN, 2001:587). Ayrıca Belîğ ve Nail Tuman İstanbullu Tarzî'nin şiiri için aşağıdaki örnekleri vermektedirler:

Rikâb-âsa eger öpmek dilersem pâ-yı dildârı
Yolında irtikâb eyle asılmağı basılmağı
Tarzî Mesîh işitse o dil-keş tekellümi
Rûh-ı kelâm-ı pâküne cânı revân ider

İsmail Belîğ, Müstakimzâde, Mucîb ve Nâil Tuman'ın Tarzî için verdiği bilgiler, ölüm tarihlerinin H.1072 (M.1662) olması ve Hamdî'nin tarih düşmesi gibi bilgileri ihtiva etmesi bakımından örtüşmektedir.

Belîğ, Müstakimzâde, Mucîb ve Nâil Tuman'ın bahsettikleri, -Hamdî'nin tarih düştüğü- ortak şair İstanbullu Tarzî Mehmed Efendi'dir (ö.H.1072 / M.1662). Safâî dışında hiçbir tezkireci bu Zille-nâmenin Zağralı Tarzî'ye ait olduğunu belirtmemektedir. Mucîb ve Nâil Tuman ise Safâî'nin bu görüşünün yanlış olduğunu açıkça belirtmektedirler. Yukarıdaki bilgilerin ışığında, Zillenâme, İstanbullu Tarzî'nindir diyebiliriz.

II. Eserin Şekil, Tür, İfâde ve Muhteva Bakımından Bazı Husûsiyetleri

Zille (zillet), çeşitli kaynaklarda; “âdilîk, bayağılık, birini hakir görme, onur kırma” (JUNKER, 1968:342); “alçaklık, kaltaklık” (WEHR, 1977:280); “ucuzluk, değersizlik, saygısızlık, itibarsızlık” (MENİNSKİ, 2000:1239;

³ (*Tuhfê-i Nâilî*'de de Eski Zağralı Tarzî için aynı matlalı gazel örnek verilmiştir. Bkz. Mehmed Nâil TUMAN, 2001: C.II, s.587.)

“hakirlik, horluk, aşağılık” (DEVELLİOĞLU, 1995: 1187) şeklinde tanımlanmaktadır. Zille-nâme ise, zille tarzında yazılmış kitap, mecmua demektir.

Zille-nâme'nin Nurosmaniye nüshası 97 beyittir. Kasîde tarzındadır. Bahr-i müctesin *Mefâ'ilün / fe'ilâtün / Mefâ'ilün / fe'ilün* kalıbıyla yazılmıştır.

Zille-nâme hiciv türünde bir eser olarak değerlendirilebilir. Hiciv, “bir kişiyi şiir veya nesir yoluyla yerme”; “edebiyatta, biriyle şiir yoluyla alay etme, şiir yoluyla birini gülünç hale koyma, yerme anlamında kullanılır” (AKKUŞ:1998:20).Günümüz Türkçe'sinde hiciv, yergi terimiyle karşılanmakta, daha çok şiir türünde, bir kişinin şerefini lekeleme rezil etme kusurudur (AKKUŞ:1998: 21). Hiciv türünün *alay, küçümseme* mi yoksa eleştirme anlamında mı değerlendirileceği bazı problemleri içerse de mizah ve yergi arasında gidip gelen örnekler içermektedir (AKKUŞ:1998:22). “Hicvin malzemesi alay, kötüleme, tahkir ve müstehcenliğe varan kaba küfürlerdir. Hiciv metinlerinde olabildiğince bayağı, kaba saba benzetmelerle hedef alınan kişi yerilir, şerefiyle oynanır, olabildiğince zarar vermeye çalışılır. Hicve en çok yakınlaşan tür, kaba şaka ve istihzalara yer veren hezl ve hezliyattır (AKKUŞ:1998:85). Hezlin nükte ve alay esasından uzaklaşarak kaba saba ifadelerle dolu bir sövgü niteliğine büründüğü gerçeğinden hareketle hicv ve hezl başlığını taşımalarına karşılık her iki türü de temsil eden örnekler de vardır (AKKUŞ:1998:85).

Hezl, başkalarını kırma amacı olmaksızın şaka, alay veya latîfe yapma anlamının yanı sıra, tanınmış ciddi bir şiirin ölçüsü ve kafiyesi örnek alınarak latife üslubunda yazılan nazire şiirlerdir (AKKUŞ:1998:24). Hezl türünde yazılmış eserlerin mübalağalı anlatımda hicivle benzeştiği görülür (AKKUŞ:1998:25). Edeb dairesinden çıkmamak kaydıyla hezl tarzında nazire yazmak makbul sayılmıştır. Hezilde amaç şaka yoluyla uslandırıcı bir etki oluşturmaktır (AKKUŞ:1998: 26).

Fuad Köprülü'nün hezl-âmiz [şaka ile karışık (söz)] olarak nitelendirdiği bu eserde, şaka ve latîfe yollu bir söyleyişten çok; yer yer küfre varan ve yaralayıcı ifadeler içeren bir söyleyiş vardır. On altıncı yüzyıldan itibaren kişileri hedef alan yergi sayısının arttığı, on yedinci yüzyıldan sonra ise iyice yaygınlaştığı görülür.

Zille-nâme'nin tamamı dikkate alındığında hiciv (yergi) türünde yazıldığı söylenebilir.

Eser, mahiyeti itibariyle ve müellifinin nazım gücü bakımından çok iddialı sayılmaz. Ancak bu hüküm şairin vezne, dile ve kafiye hâkim olmadığı anlamına gelmez. Zille-nâme'nin dili bazı beyitler müstesna tutulursa külfetlidir. Ancak aşağıda sunduğumuz birkaç beyitte yer yer sadelik göze çarpar.

Virirdi m̄a-melekin yüz görümlüğü dāmād

25

Ne zille birdür anuñ zevkî ikiye çıkmaz

Olunsa lezzet-i 'âlem birer birer ta' dād

89

Ne şüşeden haberim var ne şüşe kârımdır

Bu cürmî 'âkıl olan eylemez baña isnād

93

Göreydi n'eylediğin kûne-kîr-i hûn-rizüm

Eline neşter alamazdı bir daği feşşād

Şair, yer yer tekrarlara başvurmıştır.

6

Ne zille anda görürdi *cihān cihān* 'âlem

Sikender âyîne-veş eyleseydi piş-nihād

25

Ne zille birdür anuñ zevkî ikiye çıkmaz

Olunsa lezzet-i 'âlem *birer birer* ta' dād

Bazı beyitlerde deyimlere de rastlanır.

12

Yazınca resmini dibāce-i 'arūsāne

Virirdi m̄a-melekin *yüz görümlüğü* dāmād

Eserde devrin sosyal hayatı ile ilgili bazı bilgiler bulmak da mümkündür. Şair bir beyitte İstanbul'un ihtişamından ve Bağdat'tan bahsetmiştir.

82

Be-ihtişām-ı muhādīm-i şehri-*İstanbul*

Be-iştihār-ı gülābî-i şāhibü'l- irşād

73

Be-ḥalt-ı ḥazret-i maḥdūm şerā'î-i maḥrūm

Ki yokdur ancılayın ṭurfe kaşmer-i *Bağdād*

Zille-nâme'de dönemin pek çok şair, yazar ve din adamına açıkça bir sataşma vardır. Bu kişiler bir veya birkaç beyitle açıkça hicvedilmiştir. Bunlardan en dikkate değer olanları Nef'î, Fâizî, Tıflî ve Riyâzî hakkında söylenmiş olan sözlerdir.

17. yüzyılın hiciv ve kaside üstadı Nef'î, şu sözlerle hicvedilir:

31

Ne zarṭa vaşf idemez biñ kaşide ṭarḥ itse

Hezār kûşiş [ü] sa'y ile *Nef'î*-i üstād

Tarzî'nin "üstād Nef'î pek çok çalışıp çabalamasıyla binlerce kaside tertip etse yellenmeden başka bir şey değildir" diyerek Nef'î'yi dahi hicvetmesi ilginçtir.

17. yüzyılda daha çok meddahlığı ile ün yapmış, IV. Murad'ın nedîmi olan ve aynı zamanda şehnâme-hân olan Tıflî'yi, aşağıdaki beyitte "bilgi

vesilesi olan şehnâmesi ile kafiye terimler ihsan eden bir ırgat (hamal)” olarak nitelendirilmektedir:

68

Be-şâh-nâme-i mûcib-i dâniş-i *Tıflî*

Be-iştîlâh-ı muḳaffâ-yı baḥşî-i ırḡâd

Aşağıdaki beyitte Tarzî, “her ne kadar temiz etek (namusluluk) iddiasında olsa da hususiyetle eşek Faizî o zemmetmeye şahittir” diyerek Fâizî’ye eşek diye hitâb etmiştir:

55

Nedür bu mertebe da‘vî-i pāk- dāmānî

Ale’l-ḥuşûş o levme *Fâ‘izî*’i ḥar işhād

Eser hiciv türünde yazılmış ve bazen bu alaylı ifâdeler, yüz kızartacak derecede aşırı müstehcenliğe de kaçmaktadır. Bu beyitlerin beyit numaraları verilerek yetinilecektir. 45, 47, 48, 49, 50, 52, 66, 76, 96... numaralı beyitler bu mahiyettedir.

III. Sonuç:

Sonuç itibariyle Zille-nâme, yukarıda belirtildiği üzere İstanbullu Tarzî’nindir. Eser hiciv türünde ve kasîde tarzındadır. İfadeler alay edici mahiyette olup, yer yer yüz kızartacak derecede müstehcenliğe de kaçmaktadır. Ayrıca Agâh Sırrı Levend Türk Edebiyatı Tarihi (1988:151) adlı eserinde, **gölmece** ve **yeri** başlığı altında Nef’î, Sürûrî, Tıflî, Tarzî, Tırsî’nin şiirlerinin müstehcen ifâdelerle dolu olduğunu belirtmektedir. Tam metnini verdiğimiz Zille-nâme’de müstehcen ifadeler vardır. Agâh Sırrı Levend bu hükmü, bu Zille-nâme’yi dikkate alarak vermişse; bu hükmün Tıflî için doğru kabul edilmesi mümkün görülmemektedir. Çünkü bu Zille-nâme Tıflî’nin değildir. Ayrıca Tıflî Divân’ı incelendiğinde müstehcen sayılabilecek ifadelerin bulunmadığı görülecektir.⁴ Bu manzumenin edebî yönden fazla bir hususiyeti olmasa da dönemin sosyal hayatı, bazı önemli şahsiyetleri hakkında kısmen bilgi vermesi bakımından ve klasik edebiyatımızda örnekleri çok fazla olmayan bir hiciv örneği olarak önemli adde dileyebilir.

Eserin tam metni şöyledir:

⁴ Bkz. Bekir ÇINAR, *Tıflî Ahmed Çelebi, Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Divanının Tenkitli Metni*, Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ 2000.

IV. METİN

ZİLLE-NÂME-İ TARZİ ÇELEBİ⁵

Mefâ'ilün / fe'ilâtün / Mefâ'ilün / fe'ilün

- 1
Nedür bu zille-i billûr pâk-i şâf nejd
Ki zevk-i Larkı virür uqde-i derûna güşâd
- 2
Ne zille ta'ne-zen-i günbed-i sipihr-i bülend
Ne zille hânde-kün-i kaşr-ı çarh-ı süst-nihâd
- 3
Ne zille tûde-i gül-berg-i gülşen-i iglâm
Ne zille püşte-i simin-i vâdi-yi ifsâd
- 4
Ne zille kaşr-ı Havarnak-nişân-ı şehvârî
Ne zille şah-nişin-i sarây-ı Lark-âbâd
- 5
Ne zille kând-ı zi şebbûş-gir-i 'uryân-ten
Ne zille tâc-ı zer-endûd-ı Erdşir-i Kubâd
- 6
Ne zille anda görürdi cihân cihân 'âlem
Sikender âyine-veş eyleseydi piş-nihâd
- 7
Ne zille hâce-i bâzâr-ı şehvet-i tevkân
Virürdi naqd-i revânın eger olaydı mezâd
- 8
Ne zille nisbet olunmaz aña metânetde
Esâs-ı mümteni' illâ ne üss-i Kaşr-ı Dâd
- 9
Ne zille vâşıl olan 'âşık ba'id olmaz
İderse farı-ı şafâdan vukû'ın istib'âd
- 10
Ne zille nâzûk-i nerm-i laîf iken eyler
Kemâl-i hâşiyeti zât-ı mihr-i zî pülâd
- 11
Ne zille resmini meşşâta-i külâle-i zâr
İdinse hâtıra ber-vefî-i hâtır-ı nâ-şâd
- 12
Yazınca resmini dîbâce-i 'arûsâne
Virirdi mâ-melekin yüz görümlüğü dâmâd

⁵ Bu eser **Nuruosmaniye Kütüphanesi 4967** numaralı mecmua esas alınarak incelenmiştir. Eserin başka nüshası bulunamamıştır.

13

Ne zille bir küre-i nârdur harâretde
Girince gülle-i engîz olur mişâl-i remâd

14

Harâreti o kadar şu'le-sûz kim meşelâ
Aña göre küre-i zemherîr der-mikâd

15

Ne zille levha-i mecmû' a-i günehkârı
Ki zevk-i seyri ider fi'limüñ gamını neşâd

16

Ne zille çıkmaz aña cıntıyân murâd üzre
Bu atlas-ı felek-i âsmânî-i bî-kâd

17

Ne zille sâlik-i güm-kerde-râhı iglâma
Şikâf-ı dil-keşidür reh-nümâ-yı semt-i Kûbâd

18

Ne zille anda olan şafveti eger görse
Olurdu reşkile şad-pâre şişe-i âknâd

19

Ne zille can [u] gönülden olurdu meftûnı
Göreydi kıt'a-i mergûbesini Mîr ü 'Îmâd

20

Ne zille calk-zenân-ı taḥayyül-i şeb [ü] rûz
Zamân-ı ḥaşre dek eyler esîr-i derd-nihâd

21

Ne zille ḥokka-i tiryâk-i ef' i-i mehrâz
Ne zille mâye-i terkîbi kîmyâ-yı nesâd

22

Ne zille cünbiş-i tâkât-rübâ-yı işve-geri
Vücûd-ı âşık-ı bî-tâba mâye-i ircâd

23

Ne zille pertev-i 'âlem- fûrûzı câ' izdür
Fetîl-i şem'-i şeb-ârâyı eylese ikâd

24

Ne zille zevk-i vişâline nâ'il oldukça
Mişâl-i rûḥ diler kim nihân ola ecsâd

25

Ne zille birdür anuñ zevki ikiye çıkmaz
Olunsa lezzet-i 'âlem birer birer ta' dâd

26

Ne zille mûy-ı dilâvîz-i 'anberîn-bûyı
Demîde sünbül-i miskîn-i gülsitân-ı murâd

27

Žiyâsı pertev-i ħurşîd-i dehr ile tev'em
Vücûdı beyza-i simurğ-ı Kâf ile hem-zâd

28

Olaydı şa' şa' a-efşân-ı leyle-i muzlim
Görürdi râzı dili mûrı kûr-ı mâder-zâd

29

Olurdu taht-nişân-i memâlik-i 'âlem
Göreydi 'âlem-i rû'yâda muğlim-i bî-zâd

30

Kemîne zarfa vü nâzûk-teri zuhûr itse
Serây-ı şeş-ciheti pür kıılır şadâ-yı icâd

31

Ne zarfa vaşf idemez biñ kaşîde tarh itse
Hezâr küşîş[ü] sa' y ile Nef'î-i üstâd

32

Ne zarfa heybet-i vaşfını idemez taşvîr
Kemâl-i dikkat-i tâm ile fi'l-meşel Behzâd

33

Ne zarfa velvele-endâz-ı kubbe-i eflâk
Ne zarfa küngüre-pîrâ-yı kaşr-ı seb'-i Şeddâd

34

Ne zarfa lahlâha-i micmer-i kevn-i sîmîn
Ne zarfa 'ıtr-ı meşâm aña bir emcâd

35

Ne zarfa bûy-ı pesendîde-i dil-ârâsı
Şemîm-i nâfe-i müşkîni eyledi berbâd

36

Ne zarfa sıyt [u] şadâsıyla taht-ğâne-i kevn
Revâc-ı debdebe-i kûs-i şâha virdi kesâd

37

Şadâ-yı dil-keş-i ħâtır-firîb-i tannâzî
Terağ-zidâ-yı tîbâ'-ı ferağ-zidâ-yı fu'âd

38

Nesîm-i hoş-nefes-i bâğ-ı kün ki esdikçe
Cihânı pür kıılır âvâze-i mübârek-bâd

39

Olurdu 'âlem-i kevn-i fesâda müşk-efşân
Bulaydı râyiha-i 'anberîn-nihâdını bâd

40

Şafâ-yı nûkhetine dil-rübûde 'anber-bû
Nevâ-yı ħûbına dil-dâde nağme-i 'avvâd

41

Yazık degül mi bunuñ gibi zille-i pâki

Si.e yata haşarāt-ı erāzil ü azdād
 42
 Garaž bu mertebe tavşif ü zarfa-i künde
 O hîz ü nâ-ḥalefün vaşfin itmedür irād
 43
 Ne hîz kışşasını yazsa kilik-i nādire-senc
 Beyāz-ı şafḥa-i çarḥı tutar vücūd-ı sevād
 44
 Ne hîz-i kaḥbe-i kün-dādegî vü pūştide
 Denilse aña sezādur güzide-i efrād
 45
 Ne hîz-i kaḥbe-i kün-dāde-i Urūs-çehre
 Ne hîz-i fāhişe-i çim-i pūşt-i māder-zād
 46
 Şeh-i serîr si.iş-i Mustafî-i kûçek kim
 Pür oldı debdebe-i kūs-ı zillesiyle bilād
 47
 Si.enleriñ nice mümkün hesabı biñde birin
 Meger mi'ât ü ülûfinı idesin ta' dād
 48
 Kırardı günde biñin iştihâyile şeksiz
 Düzeydi aña demürden eşek si.i ḥaddād
 49
 Çıkardı kendi gö.ünden o.ursa kışşasını
 Cihâne söyledi hep duydu āşinā ile yād
 50
 A kaḥbeniñ geñizi şüm-ı bî-edeb pūştı
 Kanı seniñ gibi ber-hîz-i mübtezel- ecdād
 51
 Hezār sencileyin hîz var iken ādem
 İder mi nefis-i şerîfini şavsaya mu' tād
 52
 A hîz-i kaḥbe kanı zerre deñlü inşāfın
 Turalım eylemiş ol köhne fāhişe irşād
 53
 Yazık değül mi Çavuş-zāde gibi ğam-dide
 Zamān-ı devlet-i ḥüsnuñde olmaya dil-şād
 54
 Yegāne mî-dihed a şüm [u] puştā [vü] hîzā
 Deride zille eyā küştēni-yi fāhişe-zād
 55
 Nedür bu mertebe da' vî-i pāk- dāmānī
 Ale'l-ḥuşuş o levme Fā' izî-i ḥar işhād

56

Ne Fâ' izî ki gehî germ olup mecâlisde
Kemâl-i şevk ile dirmiş bunu bilâ isnâd

57

Benüm o cılk-zen-i tîz- dest ü cādū-fen
Ki her nefesde niçe kışsa eylerüm icād

58

Şeh-i memâlik-i cılkum elümdedür ' âlem
Baña müyesser olupdur huşûl-i cümle murād

59

Tulû' ı beñzeyemez belki cılk-bâzide
Ki kıanda pençe-i şehbâz kıanda pençe-i hâd

60

Dönüp şikâyet edüp çarhda yine dir imiş
Bu kıı' a ile idüp hasb-i hâlini irâd

61

Eğer şehâdeti maqbûl olaydı cılk-zenün
Olurdu fırka-i erbâb-ı Şofya nefy-i bilâd

62

Revâdur eyler isem da' vî-i şalâh velî
Bir iki beyt-i kâsem-güne ile istishâd

63

Be-intihâb-ı hikâyet-i kışsa-i firûz
Ki Fâ' izî-i zarîf eyledi anı icād

64

Ne intihâb bulırsa zamân ede şöhret
Cihânda kışsa-i Baṭṭal' ı kimse itmeye yâd

65

Ne intihâb zebân-ı vuḳû' -ı inşâsı
Zebân-zen-i fuşahâ' -i ekâbir-i Ekrâd

66

Be-hezl-i uḫtev-i cevri be-çehre-i pendî
Be-hûn-ı gülle-i nahli be-ḍarb-ı poḫ mî murâd

67

Be-şî' ri tâzî-i nâzûk be-ḥamse-i ḥalva
Be-jâj ḥâyi-i matlâ Bahâyi-i naḳḳâd

68

Be-şâh-nâme-i mûcib-i dâniş-i Tıflî
Be-ıştılâh-ı muḳaffâ-yı bahşı-i ırḡâd

69

Be-ḥüsn-i gûş-ı Riyâzî be-ḡamze-i çeşmi
Be-pây-ı gec-rev-i eyvâḫı Kâsım-ı nevvâd

70

Be-Bedr-i Bâlî-i Müftî-i Şofya kim şeb [ü] rûz
Şütûm-ı şeb-i mevâlîdür ol hâra evrâd

71

Be-cirm- tâc-ı kebîr-i İmâm-ı Şehzâde
Be-âstîn- tırâz-ı Mü' ezzin-i Şeyyâd

72

Be-şavt-ı nâgme-i cângâh-ı Bozacı-zâde
Be-i' tîkâd-ı hâtib-i mücevvid-i haddâd

73

Be-hâlî-ı hâzret-i maḥdûm şer' i-i maḥrûm
Ki yokdur ancılayın tûrfe kaşmer-i Bağdâd

74

Be-hâk-ı merḳad-ı pāk- çü Gürciyân-ı selef
Ki anlaruñ halefîdür Qoroḡlı vü evlâd

75

Be-yâdigârî-i eşraf-ı hûr-ı hûr ḳarmân
Be-ḥod-fürûşi-i ḳavm-i diyâr-ı kâfir-bâd

76

Be-herze hârî-i çingâne ṭâlibi hû kim
Bulınmaz ol köpeḡe herze yimede endâd

77

Be-cünbiş-i müje vü ebrüvân-ı 'Abdu'l-hâyy
Ki reşk ider aña ḥübân-ı ḥallaḡ-ı nev-şâd

78

Be-rû-siyâhi-i ḳuṭb-ı zamâne Kara Şatır
Be-tîre-baḥti-i kâtib siyâhi-i nâ-şâd

79

Be-burun-ı cebeci başı kim odur şimdi
Ḥıyâm-ı zille-i Ḥayrân şofıyunuza 'imâd

80

Nice burun kimisi bir-ḳulaḳlı zurnâdur
Ururdu aña duḥûl kendi saḡre-i a' yâd

81

Nice burun kesemez Bî-sütûn gibi anı
Hezâr tîşe-i ser-tîz urursa biñ Ferhâd

82

Be-ihtîşâm-ı muḥâdim-i şeh-r-i İstanbul
Be-iştihâr-ı gülâbî-i şâhibü'l- irşâd

83

Be- aşḳ-ı şûse-güzârân-ı zümre-i rindân
Be-zühd-i cılḳ-ı güzînân-ı fırḳa-i zühhâd

84

6 با ستقوذ پلوریه پاشکیوز پاچوز

Be-şayd-ı māhiy-i lenge be-kūşış-i şayyād

85

Be-lerze-i dem-i larḳ-ı vüçüd-ı ḥālet-gir

Be-kūn-fürūṣi-i hizān-i şofiyunuz ābād

86

Be-zūr-ı nîze-i kîr-i dırâz-ı zîlle-şikâf

Ki zerķın eyleyemez Giv-i Bijen-i keşvād

87

Be-ğarğa-ı yem-i şehvet be-keşti-i gün-gāh

Be-bādbānī-i dāmen ki ẓarṭadur aña bād

88

Be-beste-i Solak oğlu be-şarkı-i Abdî

Be-zarṭa-i K̄ara Ḥāfız be-nağme-i ‘avvād

89

Ne şūşeden ḥaberim var ne şūşe kārımdır

Bu cürmi ‘ākıl olan eylemez baña isnād

90

Ben ola töhmetin Larkım ki darb-ı kırım ile

Niçe kılıç geñizi itdüm emrime munķād

91

Öñümde zār-ı zebûndur fidâ-yı dilberler

Eger olursa şecā' atde Behmen-i Behzād

92

Benüm ki görmeye ger kîr-i gevher-efşânım

Zamāne baḥṣim ile eylemezdi terk-i ‘inād

93

Göreydi n'eylediğin kûne-kîr-i hûn-rizûm

Eline neşter alamazdı bir daği feşşād

94

Sehī-ḳadān-ı şānavber-ḥırām-ı şehir-āşūb

Müdām ḳāmet-i mevzūnını iderler yād

95

Yeter bi-ʿedebāne temeddüh ey ẖarzi

Uzatma kıssayı besdür bu deñlü baş-ı murād

96

Hemiŝe tā bu s.kiŝ ḥāne-i mu^c aẓẓamda

Ura biri birine k̄iri bende vü āzād

97

Budur ümîd ki muhtac şüşe itmeyeler

⁶ Bu misra tamamen argodur.

Gürüh-ı zille-perestân-ı dilberân-ı cevâd

KAYNAKÇA

- AKKUŞ, Metin, 1998, **Nef'î ve Sihâm-Kazâ**, Akçağ Yay., Ankara.
- AYNAGÖZ, Pervin, 1988, **Tezkire-i Safâyî, İnceleme, Metin, İndeks**, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Elazığ.
- BANARLI, Nihat Sami, 1987, **Resimli Türk Edebiyatı Tarihi**, M.E. Bas., C.I., İstanbul.
- Büyük Türk Klasikleri**, 1986, Ötüken Neşriyat, , C.IV, İstanbul.
- ÇELEBİOĞLU, Âmil, 1998, **Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları**, M.E. Bas., İstanbul.
- ÇINAR, Bekir, 2003 “*Türk Edebiyatında Vasiyet-nâmeler ve İki Şair (Tıflî/Tarzi) Arasında Kalan Bir Bir Vasiyet-nâme*”, **Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi, The journal of turkish cultural Studie**, S.9, İstanbul, s115-140.
- DEVELLİOĞLU, Ferit, 1993, **Osmanlıca Türkçe Lügat**, Aydın Kitabevi Yay., Ankara.
- ERTAYLAN, İsmail Hikmet, 1952, **Ahmed-i Dâî Hayatı ve Eserleri**, İstanbul.
- İsmail Belig, 1985, **Nuhbetü'l-Asâr Li Zeyli Zübdeti'l-Eş'âr**, Haz. Abdülkerim Abdulkadiroğlu, Gazi Üniversitesi Yay., Ankara.
- JUNKER, Heinrich F, and Bozarg ALAVİ, 1968, **Persisch-Deutsches Worterbuch**, Leipzig
- KÖPRÜLÜ, Mehmet Fuad, 1988, “*Tıflî Ahmed Çelebi*” **İslam Ansiklopedisi**, ME Bas., İstanbul C.XII.
- , 1999, **Edebiyat Araştırmaları**, TTK Yay., Ankara.
- LEVENT, Agah Sırrı, 1988, **Türk Edebiyatı Tarihi**, TTK Yay., Ankara.
- Mehmed Süreyya, 1996, **Sicill-i Osmanî**, (Haz. Ali Aktan, Abdulkadir Yuvalı, Metin Hülâgu), Sebil Yay., İstanbul.
- MENİNSKİ, Mensnien, 2000, **Lexion Turcico-Arabico-Persicum**, (haz. Mehmet Ölmez), Simurg Yay., C.II., İstanbul.
- Meydan Larousse**, 1986, Meydan Yay., C.XII., İstanbul.
- Mustafa Mucîb Efendi, **Tezkire-i Mucîb**, Nuruosmaniye Ktp., T.Y. 4965.
- NUTKU, Özdemir, 1997, **Meddahlık ve Meddah Hikayeleri**, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay., Ankara.
- PALA, İskender, 1998, **Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü**, Ötüken Neşriyat, İstanbul.
- Rıza, 1312, **Tezkire-i Rıza**, Der Saadet İkdâm Matbası.
- Süleyman Faik, **Faik Efendi Mecmuası**, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, T.no.3472.

Şeyhî Mehmet Efendi, (tarihsiz) **Şakaik-i Numaniye ve Zeyilleri Vekayîü'l-Fudala**, (neşre haz. Abdulkadir Özcan), Çağrı yy., C.I., İstanbul.

TUMAN, Mehmed Nâil; 2001, **Tuhfe-i Nâilî**, (haz. Cemal KURNAZ-Mustafa TATÇI) Bizim Büro Yay., C.II, Ankara.

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, 1979, Dergah Yay., C.VIII., İstanbul.

ULUDAĞ, Süleyman, 1999, **Tasavvuf Terimleri Sözlüğü**, Marifet Yay., İstanbul.

UNAT, Faik Reşat, 1988, **Hicrî Tarihleri Milâdî Tarihe Çevirme Kılavuzu**, TTK Basımevi, Ankara.

Yeni Türk Ansiklopedisi, 1985, Ötüken Yay., C.33., İstanbul.

WEHR, Hans, 1977, **Arabisches Wörterbuch**, Wesbaden.

YILMAZ, Kâşif, 2001, **Güftî ve Tezkiretü's-Şu'arâsı**, Atatürk Kültür Merkezi Yay., Ankara.